

сфері господарської діяльності : Закон України від 15 листоп. 2011 р. // Урядовий кур'єр. – 2012. – № 8.

4. Кримінальний Кодекс України: станом на 26 квіт. 2017 р. / Верховна Рада України. – Київ : Парлам. вид-во, 2001. – (Серія «Бібліотека офіційних видань»).

5. Кодекс України про адміністративні правопорушення: чинне законодавство України зі змінами та доповненнями. – Київ : Центр учб. літ., 2014. – 228 с.

6. Заєць В. А. Декриміналізація господарських злочинів: можливості для підприємництва й загрози для суспільства / В. А. Заєць // Часопис Київського університету права – 2013. – № 1. – С. 381–382.

7. Офіційний сайт Антимонопольного Комітету України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.amc.gov.ua/amku/doccatalog/document?id=122547>. – Назва з екрана.

8. Кравчук С. Й. Економічна злочинність в Україні. Курс лекцій : навч. посіб. / С. Й. Кравчук. – Київ : Кондор, 2009. – 282 с.

Садченко М. М. – кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри економіко-правових дисциплін Національної академії внутрішніх справ

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІ ПРОТИДІЇ ТІНЬОВІЙ ЕКОНОМІЦІ В УКРАЇНІ

Нині тіньова економіка становить серйозну проблему для суспільства, оскільки, як стверджують науковці, вона є нездоланною. Навіть для найпрогресивнішого суспільства ця проблема є актуальною, проте різниця полягає в її кількісних показниках. Так, за оцінками експертів, у провідних країнах світу вона існує в межах 10–15 % ВВП держави. Серйозна небезпека для економіки держави настає тоді, коли частка тіньової економіки наближається до 50 % ВВП. Обсяги тіньової економіки України науковці оцінюють від 35 % до 55 % ВВП.

Деякі дослідники стверджують, що в незначних обсягах (близько 10 % ВВП) тіньова економіка є навіть корисною. Їх аргументи засновані на загальновідомій класифікації тіньової

економіки, відповідно до якої існує три її види: прихована, неформальна та нелегальна. Прихована тіньова економіка передбачає, що легально господарюючий суб'єкт ухиляється від сплати податків у повному обсязі. Неформальна тіньова економіка полягає в тому, що суб'єкт не порушує закон, однак з-поміж різних законних способів здійснити певну діяльність обирає ті, які не обкладаються податком. Так, людина ремонтує власну квартиру власноруч, а не винаймає професіоналів. Нелегальна тіньова економіка – це діяльність, яка не може бути оподаткованою, оскільки цілком є незаконною (наприклад, торгівля людьми).

Досвід різних країн, і зокрема України, підтверджує, що неформальна та прихована тіньова економіка значно залежить від економічного добробуту держави. Так, експерти стверджують, що нерідко малий бізнес на початку свого існування не міг би вижити, якби сплачував усі податки та збори, передбачені законодавством. Тому іноді часткове ухиляння від сплати податків є чи не єдиним шляхом для бізнесу розвинути та згодом сплачувати вже більші податки. Так само неформальна тіньова економіка дає змогу заощаджувати кошти, які пізніше будуть витрачені вже на оподатковувану діяльність. Якщо загальний обсяг тіньової економіки незначний, то це сприяє розвитку бізнесу та збільшенню ВВП держави.

Однак тривале існування тіньової економіки зі значними обсягами (понад 40 % ВВП) привчає суб'єктів господарювання до того, що для них стає звичним приховувати реальний фінансовий стан, ухилятися від сплати податків. З часом вони починають розглядати обов'язок щодо сплати податки як марне витрачання грошей, цілком необов'язкове та навіть нерозумне для підприємця. Саме такі процеси нині відбуваються в Україні, тому зменшувати обсяги тіньової економіки в нашій країні зараз досить складно. Однак в Україні наявна тенденція, загальновізнана щодо інших країн світу: якщо умови для бізнесу стають менш обтяжливими, то обсяги тіньової економіки зменшуються. За умови постійної та непримиренної боротьби з незаконним сегментом тіньової економіки суб'єктам господарювання вигідніше виходити з тіні.

Варто зауважити, що доволі ефективним є спосіб боротьби з тіньовою економікою, за якого підконтрольними стають не стільки фінансові операції суб'єктів господарювання, скільки доходи фізичних осіб. Так, цей підхід показав себе доволі ефективним у Німеччині, де отримати нелегальний дохід значно легше, ніж витратити його. Без можливості розпоряджатися отриманими коштами сам факт їх отримання втрачає сенс.

В Україні існує тенденція до такої боротьби. Нещодавні зміни, внесені до Сімейного кодексу щодо обчислення та нарахування аліментів, дають можливість використовувати непрямі підтвердження отримання особою доходів у секторі тіньової економіки. Наприклад, якщо людина, яка офіційно отримує мінімальну заробітну плату, купує машину або їздить у дорогі закордонні поїздки, то це може стати підставою для визнання її доходів більшими за офіційні. Окрім того, якщо встановити обсяг доходів особи неможливо встановити або особа є безробітною, то розмір аліментів визначають залежно від розміру прожиткового мінімуму або розміру середньої заробітної плати у регіоні. Це робить приховування доходів не вигідним.

Отже, подібні зміни законодавства є досить позитивними, оскільки вони наближують Україну до світових стандартів протидії тіньовій економіці.

Список використаних джерел

1. Тіньова економіка в Україні: причини та шляхи подолання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: icps.com.ua/assets/uploads/.../t_novaekonom_kaukra_ni.pdf. – Назва з екрана.
2. Баранов С. О. Тіньова економіка: сутність, причини, соціально-економічні наслідки та шляхи подолання в Україні / С. О. Баранов // *Visnyk NAPA*, 2015.
3. Сімейний кодекс України [Електронний ресурс] : Закон України від 10 січ. 2002 р. № 2947-III. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>. – Назва з екрана.